

ES SAIG

ALGAIDA - NÚM. 145 - GENER DE 1993 - PREU: 150 Pts

Enguany, qui vos dóna les Bones Festes i vos desitja un feliç Any Nou són els nins i nines de Segon Cicle d'Educació Infantil, que tenen de tres a cinc anys. No vos podeu imaginar com és de difícil mantenir-los quietos; per això el missatge ha sortit un poc mogut. De totes maneres, estam segurs que acceptareu els seus bons desitjos amb afecte i simpatia. Molts d'anys per a tots.

EDITORIAL

NO VOLEM LA MACROPRESÓ A MALLORCA

El pla directori de construcció de centres penitenciaris del Ministerio de Justicia de l'Estat preveu la construcció d'una macropresó a Mallorca. La ubicació d'aquesta presó encara és una incògnita, malgrat que ja s'hagin apuntat algunes possibilitats a la zona del Raiguer i a Palma.

La macropresó és una ciutat presó, ja que és el conjunt de 14 minipresons de 68 presos -enrevoltades de parets de 4 metres d'altitud- a més de tot un conjunt de serveis -minihospital, edifici cultural, edificis de serveis, piscina coberta, poliesportiu cobert, etc-, que precisa d'unes 40 hectàrees de terreny pla i sense cotes apròp, amb una necessitat d'aigua de 36 tones/hora. Tindrà una cabuda de 950 reclusos, la qual cosa contradiu la Llei General Penitenciària (1979) i recomanacions del Consell d'Europa que xifren la cabuda màxima en 350.

La construcció d'aquesta ciutat presó a la vora de qualsevol poble mallorquí suposa un greu impacte i irreparable dany: impacte ambiental degut a l'elevat número d'hectàrees en zona plana que necessita, a la torre de vigilància de 40 metres; impacte econòmic, destrucció de zones de conreus i influència sobre altres sectors; impacte social, degut a la possible instal·lació d'uns 600 funcionaris -amb les seves famílies- al mateix poble, que capgirarien la seva vida quotidiana i que aquest no podria assimilar, creant-se una situació de conflicte. Impacte social que no es produeix a una ciutat.

La ciutat presó tindrà molts més serveis que qualsevol poble de la part forana mallorquina, i això no és just.

La presó de Palma -ara en diuen Centre Penitenciari- té uns 625 reclusos, quan la seva cabuda és sols de 400. Possiblement ha quedat petita, però al mateix temps està saturada de presos preventius -en espera de judici-. S'ha de cercar una solució, que pot radicar en l'ampliació de l'actual -hi ha terrenys suficients als seus voltants prevists d'ús penitenciari al Pla General d'Ordenació Urbanística de Palma-, agilitzar els processos judicials, reformar penes i condemnes.

L'actual presó està a una zona de desenvolupament urbanístic per a habitatges; la requalificació de zona de serveis penitenciaris a zona urbanitzable dispararia el valor econòmic dels terrenys. Ens trobam davant una nova operació especulativa? Què hi ha al capdavant del Pla Directori?

Els experts en presons i juristes opinen que la presó és una escola de delinqüents i un destrossar la persona que no ho és, que la macropresó sols és rentable econòmicament, que no va totalment encaminada a la reinserció del delinqüent i en detriment de l'atenció al reclus i que calen solucions més humanitzades i penes alternatives com: arrestament de cap de setmana, règim obert, pisos d'acollida, treballs útils a la comunitat i de reserçiment a les víctimes del delictes.

Es evident que la macropresó no és una necessitat social, que no és una solució. Però cal trobar una solució a l'augment de la delinqüència, realitzada per persones en serioses dificultats personals i socials, en una societat cada cop més competitiva i insolidària. Cal anar al bessó del problema d'evitar l'aparició de delinqüents: campanyes de prevenció, ajuts a famílies problemàtiques -amb membres presos-, de promoció sociolaboral de joves en dificultats, reinserció del reclus, reforma del codi penal -canvi cap a penes comunitàries-, agilitzar els processos judicials -és a dir, dotar a l'administració de justícia dels recursos que precisa-

La solució de la macropresó és la més fàcil i que permet més guanys econòmics, però està buida de contingut humà, buida i enfora del problema que pretén solventar.

I és ben clar i evident: no volem la macropresó a Mallorca.

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA
DE MALLORCA

CALAIX DE SASTRE

LA LLOCADA VENTURERA

"¡Cañellas, pardal, urbanitza es teu corral!", cridaven alguns participants a la manifestació del passat 26 de novembre en defensa de la Llei d'Espais Naturals. Ja aleshores vaig suggerir-los, als manifestants que pugueren escoltar-me, que no havien escollit un crit de guerra molt adequat. Entusiasmats pel rodolí de rima fàcil, no s'adonaven que, precisament, la cosa desitjada pel Senyor Cañellas era poder urbanitzar el seu corral. I que nosaltres érem allà per evitar-ho. Perquè l'esmentat Senyor el té una mica gros, el corral.

I a hores d'ara ja no queda cap dubte: al seu corral, no hi comanda gall ni gallina. Ho diuen els versos de Maria Antònia Salvà:

I la lloca, tota ufana,
els mena per la quintana,
per la clasta, pel llenyer;
i si afina la milana,
la geneta o l'esparver,
coneixent ses ombres males,
avisa els polls amb un crit,
baixant poruga les ales;
i tots corren com a bales
a amagar-s'hi de seguit.

Alguns pollastres vivarrons han volgut treure cresta abans d'hora, pensant-se que si ells no cantaven, no sortiria el sol. Alguna polla, ales i coa ben estufades, ha escainat i cloquejat per la carrera fent molt de soroll. Però ha bastat que la lloca els recordàs el preu del segó i del blat de les Índies, perquè hagin tornat a la llocada fent piu-piu. I és que les lleis de la natura no es poden contradir: fins que la tecnologia moderna no demostrï el contrari, la lloca és l'única que pot fer ous de dos vermells.

Passaran gana els pollets? No passeu ànsia. A partir d'ara tendran onze racons més del corral on picar i gratar, on cercar molles de pa, granets i cucons. Com diu el poema savi:

I, criats sense barrera,
no hi ha milana pollera
ni mostel que els puga haver:
la llocada venturera
sempre campa i viu a pler.

M'HAN DIT QUE DIUEN

Avui començarem parlant d'un tema que dóna poc de si com a tema de conversa: la cultura. Aquest mes passat hi hagué una Assemblea Extraordinària a la Delegació de l'Obra Cultural per veure si se separaven de l'Obra de Ciutat. De com va anar, supòs que en rebreu informació dins aquesta mateixa revista, però el que sentírem comentar fou el fet que explicava un que va anar a l'Assemblea de l'Obra de Ciutat i es va trobar que hi havia manco gent que a Algaida. Això és encoratjador per a la Delegació d'Algaida, i podríem deduir que el nostre poble, culturalment, no és mort, té una certa vitalitat.

També hem sentit parlar d'una entrevista que mantingueren el batlle i els cossiers. Feia mesos que se'n parlava, de tenir un canvi d'impressions, i semblava, mentre en parlaven, com si hi hagués problemes seriosos entre Ajuntament i Cossiers. El que ens ho ha comentat va dir que tot va ser com una bassa d'oli: les coses quedaren ben clares i el que hi ha per les dues parts són ganes de col.laborar. I això que, segons ens han dit, parlaren sense sopar ni dinar; imaginau-vos si arriben a tenir l'entrevista "peu davall taula"...

Hem sentit, i també "vist", que hi ha "empalmes" de les noves instal.lacions per aigua potable que perden aigua i això provoca grans taques d'humitat a les façanes afectades (com si no hi hagués humitat a bastament, al poble). És un problema que sembla es va solucionant cas per cas, quan el propietari va a reclamar, però hi ha qui comenta que l'Ajuntament hauria d'anar ben alerta a rebre definitivament les obres si són defectuoses.

Ara que parlem d'aigua (i a la fi ha plogut una mica, a finals d'any), un que passava per la carretera vella de Llucmajor (que per cert està molt malament) va veure prop del pou de l'Ajuntament uns homes que picaven, i va pensar si estaven cercant més aigua. Però no, sembla que eren operaris de GESA i va suposar que, a la fi, duran la corrent fins al pou, per poder treure l'aigua. El que molta gent es demana és a veure què ens haurà costat, al poble, aquests gairebé dos anys de treure l'aigua amb una alternadora i gasoil... Hi ha qui diu si, amb el lloguer de l'alternadora, n'hauríem pogut comprar dues.

La circulació a Algaida és un tema inesgotable, en podríem parlar cada mes i no acabaríem mai. El fet és que l'autocar de línia ja fa temps que no arriba a Plaça, amb l'excusa de les obres de clavegueram, i molts dubtam que vulgui voltar sa Plaça mai més, cosa molt comprensible si pensam en els problemes que cada dia tenia un parell de vegades. Ara bé, fer anar la gent fins al camí de s'estació per agafar l'autocar, és un poc bèstia. Sembla molt més raonable la solució de posar la "parada" al carrer de Can Reus, devora Sa Plaça, i així la gent que té necessitat d'anar a Palma amb autocar (o que escolta les recomanacions d'utilitzar els serveis públics) estaria molt més ben servida. La gent a l'estiu es queixa que fa calor per anar allà baix, però és que ara, tant al matí com a les 8 del vespre, fa molt de fred i gelades, males de suportar, sobretot per la gent vella, que moltes vegades són els que més l'utilitzen.

Un problema circulatori relativament "nou" és el col.lapse que es forma al carrer de la Ribera a les hores d'entrada i sortida de les Escoles: la quantitat de cotxes que acompanyen o van a cercar els nins i nines fa que durant uns moments, més o manco llargs, allò sigui un merder més gros del que la gent es pensa. Qualcú ha comentat que ja està bé que les mares vagin a cercar els seus fills, però n'hi ha que ja són ben grandets i podrien anar i tornar a peu de ca-seva.

Un tema que preocupa molta gent, sobretot els que estimam el nostre poble i els nostres camps, és la caça. Els caçadors estan convençuts d'esser uns defensors de l'equilibre ecològic i que gràcies a ells moltes espècies encara es poden veure pels camps; els altres, contraris a la caça, pensen que tots són uns depredadors que no deixarien res viu. És una disputa de tota la vida i que ara no volem, ni podríem, resoldre. El que sí volem comentar, i denunciar, és la caça amb agafadors, garbellets o lloses, triau el nom que vulgueu. Aquest és un sistema de caça que, a més d'estar prohibit, tots hauríem de denunciar, ja que el mal que fa als nostres camps és irreversible. Molts pensen que més que una persecució per castigar els infractors es tractaria de fer campanyes informatives sobre el mal que es fa, mentalitzar la gent de lo absurd i salvatge que és aquest sistema de caça.

El tema dels robatoris és com el de la circulació: inesgotable. Aquests darrers mesos n'hem sentides de tot color: han robat les coses més impensables de dins casetes de foravila o de dins portasses del poble, animals de tot tipus (porcelles, xots, pollastres...), llenya de foravila, sempre feta a trossos, mai s'enamoren dels troncs sense trossejar, i també llenya ja col·locada dins una caseta... Bé, què vos hem d'explicar si tothom n'està nafrat d'una manera o altra? I el comentari també és ben general: és un doi donar part, mai no aclareixen res. Però el que ens han explicat aquesta darrera setmana de l'any que hem acabat, ja és massa. Un que abans d'anar a dormir es va aturar a Sa Placeta, va deixar el cotxe, tancat, i va entrar a fer un cafè, i va estar-hi uns vint minuts. Quan va sortir, el cotxe no es posà en marxa. Segurament va flastomar un poc contra el fred i els cotxes i a peu se'n va anar a dormir. L'endemà dematí hi va anar amb el mecànic i es va trobar que no era que la bateria s'hagués descarregada, sinó que no n'hi havia, de bateria: li havien fotuda el vespre abans, mentre ell prenia un cafè. Ara aquest fet pot semblar anecdòtic, i més d'un riurà i tot; però com a mínim haureu d'admetre que és ben preocupant, que dins el poble pugui passar això.

És difícil, però voldríem acabar amb qualche comentari que ens deixàs bona boca. I, clar, haurem de parlar d'un dinar: el que va fer l'Associació de la Tercera Edat, com cada any, que es caracteritza pel bon humor i les ganes de menjar i de viure. A més de tot això, ja és una bona notícia que els nostres padrins disfrutin de viure- ens han dit que el batle va assegurar que les obres de l'edifici pels vells està degudament encaminat i en bones mans; no sabem que donàs un termini de final d'obres, però se'l va veure molt optimista, i això va animar molt els assistents.

No voldríem acabar sense desitjar-vos un bon any nou. Al manco, que no sigui tan dolent com ens estan predicant i que tinguem salut, feina i alegria.

UN SORD

Solucions als mots encruats.

Horizontals: 1. Son Servera. 2. ateop. òpim. 3. bisbats. gA. 4. atarcà. log. 5. Tibet. cara. 6. és. ragesor. 7. R. D. lut. sí. 8. avon. isu. E. 9. dinosaures. 10. asimètric.

Verticals: 1. sabaterada. 2. otitis. vis. 3. nesab. doni. 4. sobrer. nom. 5. epactal. sé. 6. r. 7a. guiat. 7. vós. cetsúr. 8. ep. las. uri. 9. rigo-rós. ec. 10. amagaries.

NOTICIARI DE L'OBRA CULTURAL

A l'Assemblea General Extraordinària que se celebrà dia 11 de desembre per debatre el desacord manifestat per alguns socis de la nostra delegació respecte a la línia d'actuació de l'Obra Cultural Balear de Ciutat i en concret contra el seu president Antoni Mir, s'arribà a l'acord, per majoria absoluta, de continuar, adoptant una postura crítica, dins l'O.C.B.

El Sr. Mir havia anunciat la seva assistència a la reunió, però en el seu lloc hi assistí Ferran Gomila, vice-president de l'entitat, el qual contestà durant més de dues hores les preguntes dels socis assistents.

ACTIVITATS DEL MES DE GENER

Sant Honorat 1993. Actes en homenatge a Josep Maria Llompart.

-CONFERÈNCIA, dissabte dia 9 a les 21'30, al local social: "Josep Mª Llompart: vida i obra", a càrrec de Damià Pons.

-EXPOSICIÓ sobre Josep Mª Llompart al local de l'Obra. Inauguració, dia 15 de gener.

-lectura de poemes de Josep Mª Llompart per part d'un grup d'algaidins. Serà dia 16 de gener a les 21'00 hores.

ALTRES ACTIVITATS

-EXCURSIÓ, diumenge dia 31, als "Puntals de Valldurgent", per "Es Coll de Sa Creu" i el "Mirador d'en Roca". Apunteu-vos abans de dia 29 a Jerònia Cañellas (66.52.49).

MOLTS D'ANYS A TOTS

Grup d'excursionistes damunt la Mola de Son Cabaspre, a Esporles.

NOTICIARI

TROBADA ANUAL DE LA 3ª EDAT

El passat dia 17 de desembre es va celebrar la trobada anual de l'Associació de la Tercera Edat d'Algaida. Feren un bon dinar seguit de ball i sarau per llarg al restaurant Oasis; la participació va ser de més de 350 assistents a més d'una representació de totes les entitats del poble que hi estaven convidades.

Feren parlaments el nostre batle Francesc Antich i Dª Joana Vidal Burguera, Consellera d'Acció Social i Sanitat del Consell de Mallorca.

PLUVIÒMETRE

Aquest passat mes de desembre ha plogut una mica més del que ho havia fet en mesos anteriors i l'aigua caiguda ha arribat als 81'4 litres.

Això fa que durant l'any natural 1992 s'hagin comptabilitzat un total de 448'9 litres. Com sempre, són dades que ens facilita l'apotecari Gabriel martorell.

CATALINA MARTORELL

INAUGURACIÓ: 15 DE GENER A LES 19 H.

OBERT DE 17 A 20 H. DEL 15 AL 30 DE GENER

MOLI D'EN XINA

RIBERA, 33 - ALGAIDA (BALEARS) - TEL. (971) 125049

En aquesta foto podem veure les dues germanes bessones Coloma i Margalida Amengual Oliver "Mavines", que varen néixer dia 12 de novembre del 1902. Com que la foto es va fer dia 12 de novembre, era el dia que complien els 90 anys. Molts d'anys!

L'AJUNTAMENT INFORMA

PROGRAMA FESTES DE SANT HONORAT - 1993

PROGRAMA

DISSABTE, dia 9 de gener.

-A les 21'00 h. Conferència - Col·loqui APROXIMACIÓ A L'OBRA POÈTICA DE JOSEP M. LLOMPART, a càrrec de Damià Pons, al local de l'Obra Cultural Balear d'Algaida.

DIJOUS, dia 14 de gener.

-A les 20'00 h. Pregó de festes a càrrec d'Antoni Garcias.

A continuació, inauguració de l'exposició FOTOGRAFIA I ETNOGRAFIA A MALLORCA de Josep Pons Frau, que restarà exposada al públic fins al dia 24 de gener, a la Casa de la Vila.

DIVENDRES, dia 15 de gener.

-A les 18'00 h. Encesa dels foguerons, amb la participació dels alumnes del Col·legi Públic Pare Pou i la Banda de Música.

-A les 19'00 h. A l'OCB, inauguració de l'exposició UN HOME QUE HA FET PAÍS, GRÀCIES LLOMPART.

-A les 19'00 h. Inauguració de l'exposició de l'obra de Catalina Martorell, al Molí d'en Xina.

-A les 19'30 h. Torrada per a tothom, a sa Plaça, i a continuació revetlla, amb la participació dels XEREMIERES D'ALGAIDA.

DISSABTE, dia 16 de gener.

-A les 11'00 h. Missa de Festa.

Els COSSIERS ballaran l'Oferta.

A continuació a sa Placeta de l'Església actuació dels COSSIERS.

-A les 13'00 h. Davant l'Ajuntament refresc per a tot el poble.

-A les 18'00 h. Lliurament, a la Sala de Plens, dels premis del Concurs de Redacció i Dibuix.

-A les 19'00 h. Concert a l'Església a càrrec de L'ORFEÓ DE CASTELLITX.

-A les 20'30 h. Vetllada poètica, recitació de poemes de Josep M. Llompart, al local de l'Obra Cultural Balear.

-A les 21'00 h. Representació teatral de l'obra SIAU BENVINGUTS del grup de teatre ES CADAVAL a l'antic Cinema del C/ dels Cavallers.

-A les 22'00 h. Fumada lenta amb pipa al Restaurant Cal Dimoni.

L'AJUNTAMENT INFORMA

DESPRÉS REVETLLA DE SANT ANTONI A PINA I RANDA

DIUMENGE, dia 17 de gener.

-A les 19'00 h. Conferència sobre la col·lecció de Josep Pons Frau, a càrrec del Sr. Andreu Ramis, a l'Ajuntament.

L'Ajuntament agraeix a totes les entitats que participen en aquest programa la seva col·laboració.

NORMES SUBSIDIÀRIES

Tal com ja havíem anunciat, en la darrera sessió plenària de l'Ajuntament es va adjudicar, mitjançant el procediment de concurs, la primera fase de la redacció de les Normes Subsidiàries, consistent en la realització de l'Avanç de Planejament.

En el concurs es presentaren quatre equips. L'Ajuntament ha adjudicat el projecte a l'equip encapçalat pels arquitectes Miquel Fiol i Àngel García de Jalón.

ACTES VANDÀLICS

Aquests dies de festa s'han ocasionat danys a tota una sèrie de béns públics: ses faroles de s'Escoles, dos miralls que facilitaven la circulació dins el poble, desperfectes a una porta de ses Escoles etc. És lamentable que es considerin "divertides" accions com aquestes que, a més de suposar un cost important per a la Comunitat (superen les cent mil pessetes), distorsionen el funcionament de serveis imprescindibles per al poble, n'és un exemple el cas dels miralls atesa la perillositat dels creuers on estaven ubicats.

PRESTACIÓ SOCIAL SUBSTITUTÒRIA

Al darrer ple, la Corporació va iniciar el procés per tal de dotar tot una sèrie de serveis municipals de personal provinent del col·lectiu de joves que han optat per la modalitat denominada prestació social substitutòria.

EN NOM DEL BATLE I DELS REGIDORS VOS DESITJAM QUE AQUEST ANY QUE HEM COMENÇAT VOS SIGUI MOLT VENTURÓS.

MOLTS D'ANYS.

NUVIANCES

L'esperança que genera
l'acte d'aquest sacrament
brosta alegre sentiment
de florida duradera.

Sols diré com escomesa
que un dissabte de tardor
ha sabut guanyar l'amor
clavant la sageta encesa.

Amb la sang enamorada,
amarada de tendror,
ha nascut aquesta unió
entre estimat i estimada.

Dos caminois en la vida
que es junten fent un camí;
ambdós prenen el destí
d'una vida compartida.

Dues vides, una flama.
Dues vides, un sol cor.
Un amor que mai no mor
si és sincer com se proclama.

La llavor que ara heu sembrada,
que tengui bona saó.
Que la torxa de l'amor
doni llarga flamarada.

Des d'ara, que és jove i tendre
el foc ardent que sentiu,
atiau el seu caliu
perquè no vos torni cendra.

Que un perenne sol radiant
il.lumini vostre cau
dant felicitat i pau
i el goig de viure estimant.

Gravau fort a la memòria:
L'amor és cosa de dos.
No deixeu d'estimar-vos,
Sebastià i Victòria.

LLORENÇ ANTICH

En aquesta fotografia tenim els quintos nascuts els 51 que es reuniren a sopar el passat mes de desembre, compartint una estona de conversa i agradable companyia.

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Margalida Mir Juan. Morí dia 26 de novembre als 91 anys.

Morí Joana Ballester Seguí. Te- nia 87 anys.

Ens Magdalena Alzamora Florit. Morí a Pina dia 13 de desembre als 84 anys.

Joan Juan Amengual, que va morir dia 13 de desembre a l'edat de 81 anys.

Va morir dia 15 de desembre. Tenia 81 anys.

Lluïsa Carbonell Serrat. Va morir dia 15 de desembre als 71 anys.

Francisco garcía Martínez. Morí dia 20 de desembre a l'edat de 31 anys.

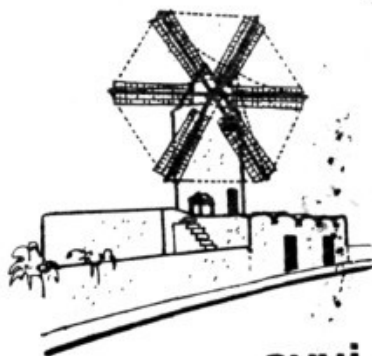
HA MORT EN JOAN "CURRO"

En Joan "Curro" també ha tancat definitivament el seu portal: ens ha deixat. Per a tots els que durant els anys de postguerra vivírem la nostra infantesa a Algaida, en Joan era tota una institució. Sa Plaça de la nostra infància era impensable sense la seva figura, gran i grossa als nostres ulls, amb les seves ulleres de vidres molt gruixuts, sempre aferrat al seu "carrito" carregat de les més impensables "porqueries" (en el bon sentit de la paraula). Allà era possible comprar dos reals de "xufletes", ó cacauets, avellanes o castanyes, tres o quatre caramels per quatre cèntims, una cigarreta de tabac ros o, els més grans, molt d'ama-

gat, un preservatiu; a l'estiu ens venia "polos" fets amb una mica de llet, sucre i aigua, amb algun colorant que avui a lo millor ens emmalaltiria, però que llavors era com a mel de bo... Durant aquells anys d'economia de supervivència, en Joan va viure tota la seva vida al carrer: amb el seu carret a Plaça, i els dies feiners amb un altre "carrito" passejant peix o, més endavant, lleixivet, sense por a les aclaparadores solellades de l'estiu ni a les gelades de l'hivern.

En Joan "Curro" fa temps que havia tancat el seu "carrito", però ara ha desaparegut també físicament. Descansi en pau.

Els Molins Fariners d'ALGAIDA

avui: Molins d'en Bou i d'Es Rafal

Amb el present article iniciarem un petit estudi dels molins de torre senzilla, és a dir, sense edificació que la sustenti, que encara resten al nostre poble. Per això, en lloc d'oferir-vos plànols detallats de l'edificació, a partir d'ara només un emplaçament acompanyarà les fotografies de les diferents torres de molí.

Els dos que avui veurem es troben localitzats als voltants del nucli urbà de Pina. El primer, a la part més alta del poblet, al final de la perllongació del carrer de Sant Damià. Es tracta del molí d'en Bou, que a les fotografies apareix amb la torre seccionada i sense cintell. La data de la seva construcció no figura a la part baixa de la torre i desconeixem si estava gravada al replà de les moles.

La història més recent d'aquest molí va lligada a la de les cases de Can Bou, situades allà mateix i que deuen esser, com les veïnes de Son Bonet, una primitiva desmembració de les de Son Bou. Hem pogut observar un testament de l'any 1862 on consta que Antoni Oliver Barceló "de Can Bou" deixa la caseta, el molí, una quarterada i un quartó que l'envolten al seu fill Felip Oliver Cantallops. D'aquest passà al seu fill Toni Oliver Santmartí, que va ser el darrer moliner que hi molturà. A la seva mort, ocorreguda l'any 1932, deixà el molí a la seva filla Catalina Oliver Martorell, que en fou propietària fins que morí l'any 1987, deixant el molí i la caseta restaurada al seu fill i propietari actual Bartomeu Ramis Oliver.

Devers l'any 1945, el pare del propietari actual va esbucar la part alta de la torre per reconvertir-la en magatzem de palla (vegeu a la fotografia el finestral d'accés d'aquest sostre), donada la proximitat de l'era de batre. Amb les restes de la torre es construïren diverses parets de tancament situades al costat de la torre per a tancar-hi el bestiar.

La part baixa de la torre té un diàmetre exterior de cinc metres. Dels mecanismes del molí ja no en queda absolutament res. El propietari actual se'n recorda d'haver sentit contar que les moles i el rest anaren a parar a Binisalem. Interiorment encara es conserva un tros de la vistosa escala de caragol que pujava al replà de les moles. Originàriament hi havia un altre replà intermig; on s'ensacava la farina. Avui el tros de torre que quedà en peu és usat com a colomer.

Vos adjuntam, com a curiositat, la reducció de la cèdula personal de l'amo'n Toni Oliver Santmartí, que com ja hem citat fou el darrer moliner que molturà en aquest molí. La família no recorda exactament l'any que deixà de funcionar aquest molí, però aquest document és prova que al manco ho va fer fins l'any 1913, perquè allà on consta la professió cita en concret "moliner". Ens assabenta igualment que residia a Can Bou, vora el molí, Quarter I nº 17. Aquestes cèdules personals venien a ser l'actual D.N.I., expedides, però, pels propis Ajuntaments.

El molí d'es Rafal es troba situat vora la possessió del mateix nom, al Quarter I nº 3, de la comarca de Pina. Vorejant els seus límits i a la part dels Baixos, passava l'antic camí que d'aquella contrada menava a Castellitx de la Pau, avui en desús i envaït per la vegetació.

Malgrat que al molí no hi ha data de la seva construcció, tenim en canvi la referència de les cases, on hi ha gravat a la cantonada del frontis principal aquest escrit: "Pere, Josep, Antoni i

Núm. 2263

AÑO DE 1913

CEDULA PERSONAL

Provincia de BALEARES

10.ª clase: UNA peseta 30 cént.

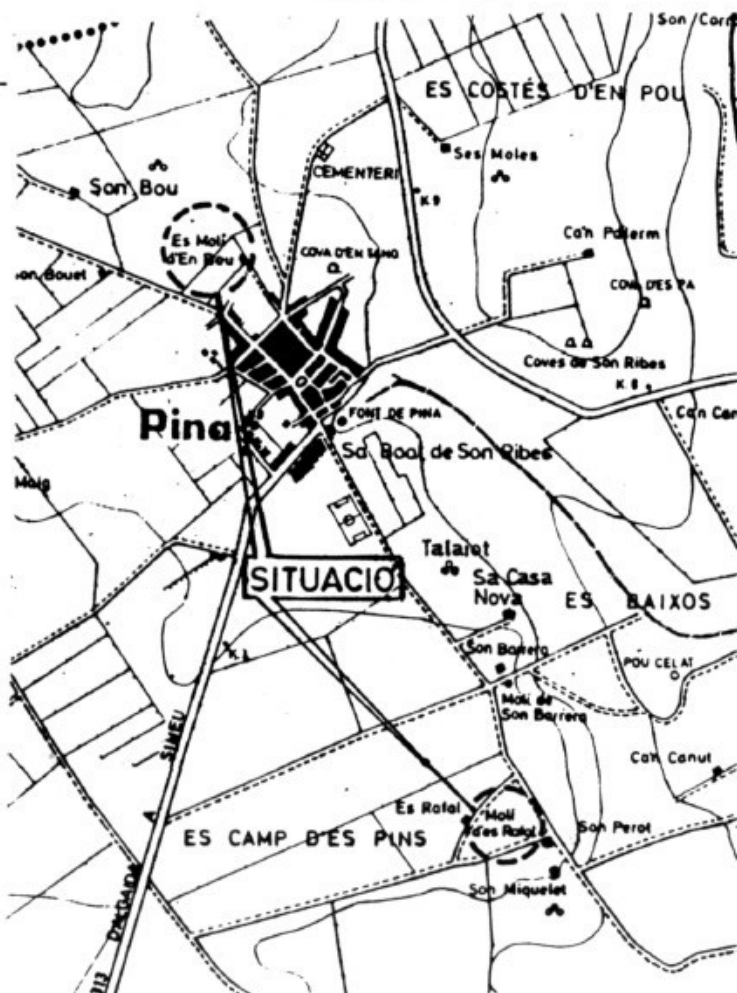
993273

D. Antoni Oliver Santmartí natural de ALGAIDA provincia de BALEARES de 44 años de edad, de estado casado y profesión Moliner habita en P. Quarter I nº 17 cto. y reside habitualmente en esta

En ALGAIDA a 15 de MAYO de 1913

EL INTERESADO, G. Porriol EL RECAUDADOR

REG. MUNICIPAL

Jeroni Juan Mulet. Any 1759". D'aquí podem deduir que sempre ha estat propietat de la mateixa família, i en conseqüència també el molí.

El propietari actual és l'amo'n Pere Joan Mulet Alzamora, que ho va rebre en herència ara fa només 13 anys a la mort del seu pare Pere Joan Mulet Coll. Aquest el va heretar també del seu pare difunt fa 39 anys, Pere J. Mulet Pizà, que encara tengué temps d'actuar de mosset de moliner, ajudant el seu pare, Miquel Mulet "d'es Rafal", que fou el

darrer moliner que molturà a la possessió.

D'aquell temps, o sia de principis de segle, encara és recordada l'anècdota del porqueret de les cases que, quan el molí anava poc envelat, va penjar-se d'una antena i hagueren de manipular els mecanismes del molí per fer-li donar la volta i deixar en terra l'assustat porqueret.

A la torre actual li falta el terraplenat del cintell d'envelar, que l'enveltava fins a una alçada d'uns dos metres. Vegeu a una de les fotos la línia que quedà marcada a l'atarracat de la torre quan desferen el cintell. Davall aquest cintell hi havia unes solls de porcs de sostre molt baixet.

Les moles foren davallades i venudes per 7 duros, ara fa uns 58 anys. Per baixar-les senceres, hagueren d'esbucar quasi tota l'escala de caragol i el replà intermig d'ensacar la farina. Una destrossa evidentment desproporcionada per un guany de només set duros, encara que fossin d'aquella època.

Dels mecanismes del molí ja no queda el menor rastre. L'amo'n Pere Joan se'n recorda d'haver vist les restes dels congrenys podrits d'humitat. Una de les jàceres que sustentaven les moles es va despendre de la part alta i quedà atravesada a mig camí del buit de la torre, enganxada a les restes de l'escala de caragol.

El diàmetre màxim de la torre és de 4'50 metres, que correspon als baixos de l'antic cintell. Avui dia la torre d'aquest molí està ocupada pels coloms volanders que s'hi deuen trobar a gust dins aquelles ruïnes.

Per acabar, vos oferim les estrofes d'una altra cançó popular que fa referència a les mancances que moltes vagedes anaven lligades a l'ofici de moliner. Diuen així:

No hi ha ombra més espessa
que és sa torre d'un molí;
faves avui, faves ahir;
com tantes faves, mestressa?

Text, plànols i fotografies:

MIQUEL SASTRE "FIOLET"

PINA

Ja hi tornam a ser de bell nou: acabam un any i en començam un altre. Pareix que era ahir que succeïa el mateix, però ja ha passat un altre any. El temps vola, passa aviat, no s'atura: és la vida, és el món.

INVERSIÓ AL PLA DE MALLORCA: Aquests dies hem pogut llegir als diaris que hi haurà un bon regal de Reis durant l'any 1993 i següents per a la contrada del Pla de Mallorca, dins la qual hi ha Pina a més d'altres pobles. El Consell destinarà 8.000 milions de pessetes per revitalitzar el Pla, revitalitzar l'activitat econòmica i cultural, fer obres d'infraestructura, recolzar iniciatives de caire cultural i fomentar tot el que sigui un estímul de les activitats de tot tipus. És la primera vegada que aquesta contrada tan oblidada per les institucions autonòmiques és motiu d'atenció en forma d'inversions, és el primer pic que hi ha un pla econòmic per ressuscitar, per reactivar el Pla d'aquesta llarga agonia que pateix.

Esperem que aquests 8.000 milions serveixin per qualche cosa i no quedin, com casi sempre, destinats i engolits la majoria per la burocràcia o per despeses de dubtosa efectivitat real, ja siguin sumptuàries o propagandístiques, sinó que es tradueixin en fets concrets per millorar el nivell de vida i el benestar del Pla, ja sigui creant llocs de treball, ja sigui reactivant la minvada activitat econòmica, del tipus que sigui, tant industrial com de serveis, com agrícola i ramadera, i al mateix temps es pugui dotar d'una infraestructura de serveis socials, educatius, sanitaris, culturals, xarxa d'aigües netes i brutes i altres serveis que són normals a Palma i a vorera de mar.

Esperem que aquesta primera ajuda tenguí continuïtat i no es deixi altra vegada el Pla oblidat, fins a aconseguir per a l'interior el mateix grau de benestar, desenvolupament i renda per habitant, així com el mateix grau d'oportunitats de feina i desenvolupament a nivell personal com hi pugui haver a la resta de Mallorca. Així serà l'única manera que el Pla floresqui de bell nou i abandoni aquesta lenta mort i agonia que actualment sofreix. Esperem també que aquestes inversions es notin en el nostre poble de Pina.

MANTENIMENT I NETEJA: S'estan notant les feines de neteja del caminer nou a l'entrada de Pina, a "Sa Costa des joc"; no pareix la mateixa sense batzers; esperem que ara es restauri la creu que hi ha mig espenyada i d'aquesta manera es converteixi el que era un racó de brutor en una entrada al poble digna, que produeixi un sentiment agradable i una bona impressió a tota persona que arribi a Pina per aquesta part del poble.

MOVIMENT DEMOGRÀFIC: La Parròquia ha publicat un full amb els moviments de l'any 1992 que hem acabat.

Batejos: n'hi ha hagut quatre: Sebastià Llabrés Mulet, Jordi Bibiloni Reis, Rosa Mª Oliver Gili i Caterina Lliteres Oliver.

Defuncions: han estat sis, tres homes i tres dones: Josep Munar Oliver, Felip Ballester Amorós, Maciana Juan Cantallops, Sebastiana Coll Fiol, Miquel Alorda Adrover i Magdalena Alzamora Florit.

També hi va haver dos casaments. I es confirmaren 12 joves: 7 al.lotes i 5 al.lots.

DEFUNCIONS: Dia 1-11-92 va morir Miquel Alorda Adrover als 81 anys.

Dia 13-12-92 morí Magdalena Alzamora Florit als 84 anys.

En pau descansin!

Per acabar, desitjar-vos molts d'anys i un feliç any 1993, ple de salut i alegria.

titoieta ràdio, 107.5 fm

l'emissora prohibida... que t'estima

Et sona...?

Molt aviat, a principis del mes de gener, començarà a sonar a l'emissora municipal d'Algaida un nou programa musical. Es tracta d'una iniciativa, produïda i realitzada per l'EMUC, destinada a descobrir i promocionar nous creadors en qualsevol estil de música.

"Et sona...?". Aquest és el nom del programa, que tindrà una periodicitat setmanal i una durada de 50 minuts. L'espai que s'enregistrà als estudis de Ràdio Rubí, el fan possible Joan Tortosa a la presentació, Monica Lopez a la producció i Joan Manuel Fernandez, al control de so i montatge musical.

Cada setmana "Et sona...?" presentarà grups solistes novells, que encara no s'han donat a conèixer al gran públic. El programa està obert a totes les tendències musicals (rock, pop, jazz, cançó...), remarcant en tot moment la tasca realitzada pel creador de les obres.

Però a més, "Et sona...?" portarà cada setmana a Titoieta Ràdio als conjunts i solistes dels països catalans amb més prestigi i popularitat. D'aquesta manera, el programa vol que el músic ja conegut i consolidat "doni l'alternativa" als que comencen.

4El nou espai aprofitarà la implantació territorial de les 170 emissores associades a l'Emuc, i a Mallorca serà emès per l'emissora municipal d'Algaida, Titoieta Ràdio.

Per tirar endavant el programa, l'equip de "Et sona...?" necessita la col·laboració i participació del conjunt d'emissores municipals. Els realitzadors dels programes musicals a la ràdio local són la millor font de informació per descobrir nous talents. Els promotors del programa de Titoieta Ràdio "No volem ser" dedicat al pop-rock en català faran arribar a l'EMUC les maquetes dels grups de Mallorca que així ho sol·licitin.

titoieta ràdio, 107.5 fm

l'emissora prohibida... que t'estima

Dilluns

- 21.30 **Temps de cinema.**
Redifusió.
- 23,30 **Et sona...?**
Redifusió.

Dimarts

- 21,30 **Mira que te dic!**
Redifusió.
- 23,15 **No volem ser.**
Redifusió.

Dimecres

- 21,30 **Terra**
Redifusió.
- 22,30 **Titoieta Pop.**
Redifusió.
- 23,30 **Boogie Woogie Country Girl.**
Redifusió.

Dijous

- 21,30 **Caixa de música.**
Redifusió.
- 22,30 **Mal pes cap.**
Redifusió.
- 23,00 **De tot i molt.**
Redifusió.

Divendres

- 18,30 **Mal pes cap.**
Música hard.
- 20,00 **De tot i molt.**
Musical.

Dissabte

- 09.00 **Temps de cinema.**
Revista cinematogràfica.
- 11.30 **Mira que te dic!.**
Magazine
- 12.00 **Titoieta informació.**
Resum de notícies locals.
- 12.05 **Mira que te dic!.**
Continuació.
- 13.15 **Església-notícia.**
Una producció de l'església de Mallorca.
- 13.30 **Ràdio-diari migdia.**
Connexió amb RNE Balears.
- 14.00 **Titoieta esports.**
Actualitat esportiva local
- 14,30 **Titoieta informació.**
Resum de notícies locals.
- 14.40 **Et sona...?.**
Programa de promoció de nous talents musicals. Una producció de les emissores municipals de Catalunya (EMUC)
- 15.30 **Caixa de música.**
Melodies romàntiques i música instrumental.
- 16.30 **Titoieta pop.**
Els darrers èxits de la moguda musical.
- 17.30 **No volem ser.**
Pop-rock en català.
- 18.30 **Boogie Woogie Country Girl.**
El tot i més del rock.
- 20.00 **Noduls prolapxats.**
Propostes alternatives.

NOTÍCIES D'ARXIU

EL GREMI DE PARAIREES L'ANY 1757

El document que avui vos oferim fa referència a l'ofici de paraire. Els paraires eren els qui preparaven la llana per esser teixida, és a dir, la pentinaven, la cardaven, la perxaven, etc. A Algaida n'hi havia un gremi bastant nombrós i varen moure plet contra "Bart. Gener de Bart. del lloc de Randa" per haver estat admès "sens ser fill de mestre ni haver estat mosso ni saber treballar lo dit ofici". Això era l'any 1757. Hi ha una àmplia paperassa sobre el plet, però només transcriurem el document final que el tanca.

27 d'abril de 1757. "Lo honor Sebastià Oliver, lloct. de Batle Rl. lo corrent any en Algaida, oït de una los sobreposats i prohomenia del Gremi de Paraires de esta vila d'Algaida, i de altra Damià Mulet "Pau", sobre que se diu per part de dits sobreposats que sin embargo de lo pretès per alguns confreres del mateix Gremi de no ser vàlido lo examen de Bartomeu Gener de esta vila per no poder-lo haver admès los exposants en dit examen per no ser perito en dit art pues a petició de dit Gener que presentà al Senyor Batle Rl., proveí este que informassen los sobreposats i prohomenia com en efecte informaren lo que devien a dit Sr. Batle el qual en vista de lo informe passà a presidir la funció de lo examen de dit Gener que segons lo estil i pràctica de quasi tots los Gremis de esta Isla fonc útil i suficient dit Gener senyaladament atès el costum de los Gremis de paraires que se troben erigits i fundats en la Ciutat de Palma que admeten qualsevol en examen encara que no tinga perícia en lo art per la observància que se té en dits Gremis que fabricant un o altre peça alguna se deu esta de bollar i si no és bona ni suficients se li talla, i se'ls fa pagar la pena segons provenen los Capítols amb què se demostra la perícia en la mateixa obra de cada confrare i esto en los exàmens no se té el rigor com

en altres Gremis per la seguretat que el lo Gremi de Paraires la imperícia de un o altre confrare no pot perjudicar la utilitat pública per raó de ser mala la feina o fàbrica perquè no essent bona la peça o peces el bollador ja l'examina i paga la pena el contrafaent, i en conseqüència el qui no és perito no pot treballar vel saltem (= o al manco) no pot perjudicar a ningú. A què s'anya-deix que havent assistit com assistí en president el Batle Rl. en dit examen abonà i consentí lo dit examen i si se considera faltàs alguna circumstància la dispensa el mateix Sr. Batle amb la sua assistència i bonificació, i com tinga facultat de concedir tal suposada dispensa no pateix vici ni nulitat alguna el dit examen; a més que el mateix capítol que diu la adversa qui diu que los sobreposats no puguen examinar ningun subjecte que no sàpia fer feina, dic que este capítol nunca s'és observat en dit ofici perquè molts subjectes han examinat qui no havien tingudes eines de dit ofici en les mans per treballar de dit ofici i no obstant los examinaven; també mateix en vista de la petició nos féu el dit Gener el dit ofici tingué ajuntament en cuió ajuntament resolgué que a vista de no examinar-lo nosaltres, el dit Gener se passava en el Gremi de paraires de la Ciutat per examinar-se, i el nostre ofici perdrà el producte de dit examen i perdiem el confrare i tots los demés productes, per esto consentírem i convinguérem a examinar amb autoritat del Senyor Batle a dit subjecte per lo que i protestant a los adversos de tots los gastos, perjuis i menoscabos ocasionats i fossen ocasionadors de que deuran pagar de pròpio los mateixos adversos, demana esta part ser desestimada la pretenció adversària en condemnaçió de tots gastos de la part altra tant lites quam extra (= tant referits al plet com extraordinaris) i en tot compliment de justícia que demana... Més se diu per esta part

de dits sobreposats que no tenen cosa ninguna de dit examen per si propi, sinó solament tot esto serveix per adornar de la Capella de Sant Antoni de Pàdua i Santa Llúcia, i per part de dit Mulet se diu que se refereix a los altrecats que féu en dit nom en la provissió dels 10 març prop passat sobre dit assumpto; més se diu per dit Mulet que antes d'examinar lo dit Gener digué a mestre Pere Ribes, sobreposat, que no examinasen a lo dit Gener que lo dit Mulet no venia a bé en tal examen, i lo dit sobreposat respongué que el Doctor en Medicida Miquel Montblanc, secretari de dit ofici, estava empenyat per examinar lo dit Gener, i lo dit Mulet digué a los dit sobreposat que lo dit secretari no tenia tantes veus a lo dit ofici com lo dit Mulet; més diu que los dits sobreposats, quan enviaren a demanar lo honor Batle R1. per examinar lo dit

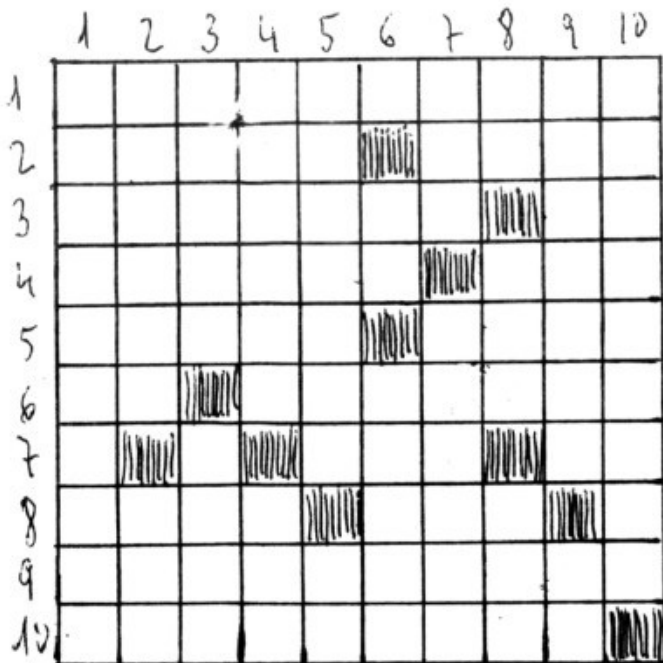
Gener, lo enganaren per quant no li ensenyaren los capítols de dit Gremi, que si li haguessin ensenyat los dits capítols no seria vingut a bé en dit examen. Més diu que si la part altra de dits sobreposats diuen que han examinat fills de mestres sense haver treballat de dit ofici diu no ser impedit dit examen per ser fills de mestre qui gaudeixen estos tals de dit ofici per ser fills de mestre i demana que la part altra de dits sobreposats sia condemnada en tots gastos ocasionats i ocasionadors.

Tandem lo dit honor Lloct. ex officio provaeix que lo dit Mulet en dit nom dins el termini de vuit dies ensenyi a la present Cúria los capítols de dit Gremi, i en vista de dits capítols se proveirà lo que serà de raó i justícia, quare..., de què don fe jo Llorenç Oliver, escrivà reial."

Nins i nines de l'Escoleta Municipal. Se'ls veu satisfets amb els seus dos anyets enmig d'un ambient nadalenc.

PASSA TEMPS

Horitzontals: 1. Topònim d'Algaida. 2. Joglar, glosador (al revés). Ric, abundós. 3. Diòcesis. Plata (al revés). 4. Anarquista (al revés). Acte de fer passar la pilota per la porta (al revés). 5. Regió autònoma situada a la vora de l'Himalaia. Davant, endret. 6. Existeix. Menjar, mossegar (al revés). 7. Símbol del rodi. Cinc-cents. Gasa (al revés). Afirmació. 8. Novella, novícia (al revés). Utilitzi (al revés). Punt cardinal. 9. Rèptils de l'era secundària. 10. Dissimètric.

Verticals: 1. Bunyol, cagada. 2. Inflamació de l'orella. Cargol, mascle. 3. Recolzen, assenten (al revés). Entregui. 4. Balder, abundant. Substantiu. 5. Dit del dia intercalat als anys de traspàs. Conec. 6. Símbol de la resistència. Tàntal. Acompanyat, conduït. 7. Tractament. Groller, bast, (al revés). 8. Interjecció usada per cridar algú. Cansat, fatigat. Forma prefixada que significa "urina". 9. Sever, estricte. Nom de lletra. 10. Ocultaries, taparies.

Les solucions als mots encreuats les trobareu a la pàg. 5.

S T I F A R E S R E
E I R D D A V L A S
B S M C O S E S F S
A A N O H O I M L E
S P O I I P B R E N
T E P N A G O C U E
I A C R U R R A M N
A N E U O S H E A A
V S E D R I M E S S
U R A A E X M A L A
C O M S P T A N Y A

Sopa de lletres

Heu de localitzar deu noms d'home que comencen amb la lletra "s". Les lletres que vos sobrin formaran un pensament del "Llibre de tres" de Fra Anselm Turmeda.

Solució a la passada sopa de lletres

Una vegada eliminats els deu noms de dona començats per "m", podeu llegir: "Tres coses fa l'ase ensems: bramar, siular e petejar" (Fra Anselm).

ESPORTS

FUTBOL

L'equip de Segona Regional del nostre poble fa un campionat de lliga molt bo, ja que quan ens trobam a la meitat de la competició figura en segona posició a la classificació, a un sol punt del líder, el Porreres, amb el qual es manté un frec a frec des de fa moltes jornades.

Val la pena ressenyar la bona harmonia i companyerisme que existeix dins el grup que compon l'equip; però l'afició, com a "massa" de gent que va als partits, és més bé poca. Esperam que la bona campanya que fan els jugadors del C.E. Algaida estiri la gent al camp d'Es Porrassar.

Els jugadors d'Algaida Toni "Lloret", J. Juan Oliver i Pau Servera tornen a estar integrats dins la plantilla que entrena el Tià Feliu. Bons refrescos per aquesta darrera meitat de lliga que falta.

Anim!

Infantils

L'equip d'infantils enguany no té massa empenta, ja que no aconsegueixen guanyar cap partit. Això no vol dir que els nostres nins no tinguin interès, sinó que a vegades els contraris són més bons. Esperam que no hi hagi desmoralització, que no es desanimin, i que aquest any que començam sigui més favorable.

Endavant!

Benjamins

Els més petits duen una temporada bastant regular en quant a classificació, ja que van en 6ª posició,

però amb poques possibilitats d'entrar dins els quatre primers classificats al final d'aquesta lliga, que donaria opció a l'equip per jugar la lliga dels primers classificats de cada grup.

De totes maneres, els nins han fet bons partits i esperam que continuïn amb la pràctica de l'esport.

ESCACS

Cinc jugadors del Club d'Escacs d'Algaida han disputat el Campionat de Mallorca individual que s'ha celebrat a Ciutat.

En Toni Ripoll ho ha fet a la màxima categoria, la Preferent. Era la prime-

ra vegada que en Toni disputava el torneig dins la mencionada categoria amb els millors escaquistes de l'Illa. Ha aconseguit 3'5 punts en vuit partides.

En Joan Vanrell i tres jugadors molt jovenets, en Tomeu Ripoll, en Tomeu Ramis i en Joan Toni Juan han jugat el torneig de segona categoria, que constava de nou jornades.

En Joan Vanrell ha obtingut 5 punts; en Tomeu Ramis, 3; en Joan Toni, 1; i en Tomeu Ripoll, que havia començat bastant bé, no ha pogut acabar el torneig.

JOAN TROBAT

FOTO ANTIGA

Na Margalida Malanyada en una foto de l'any 25 o 26.

UNA XERRADETA... (continuació)

copa i aquest diploma; sa copa la regalàrem a la Mare de Déu de la Pau, i per cert no sé on deu haver anat a parar, no l'he vista pus.

Per la fotocòpia del "Diploma" observam que es tracta d'un "Certamen Internacional de Coros y Danzas populares" que va tenir lloc l'any 50 dins les "Fiestas de Primavera" de Ciutat. Possiblement els records d'en Toni no siguin totalment fiables pel que fa a la cronologia ja que a vegades no recorda exactament si un fet fou abans o després d'un altre, però evidentment no es tracta ara d'escriure una història dels cossiers, sinó recordar una època del grup... Ell segueix recordant:

-Llavors fou quan vengué en Joan "Gina". Ens va dir que si volíem anar a ballar tot l'estiu ens donaria cinc duros cada dia, a cada un, de les 10 a la 1 del vespre; ballàvem una o dues vegades cada dia. I per dur-mos-hi va

fer tracte amb en Nofre Reus, que també surt a sa foto. Hi anàrem tres mesos seguits, i s'arribà a fer pesat. Però pensa que fent feina tot lo dia guanyàvem devers quatre duros, i en Joan nos ne donava cinc cada vespre, i cobràvem.

-Però hi hagué un problema: no podíem actuar a sales de festa si no teníem es carnet d'artistes; un dia en Joan ens agafà amb en Nofre Reus i mos va dur an es Sindicat on mos demanaren què sabíem fer; sortírem an es pati i mestre Jordi es posà a tocar i noltros a ballar...; de per totes ses finestres va sortir gent que mos miraven ballar i no se cansaven de fer mambelletes... Bé, ens donaren el carnet de "bailarín" a tots, i jo el vaig emplear molt de temps per entrar sense pagar a sales de festa i llocs així. En Joan "Tiu" i mestre Joan "Blanc" seguiren pagant com a artistes i en Tiu va cobrar com a cossier; mestre Jaume va morir un mes abans de poder cobrar, però també hauria cobrar, com a cossier.

Aquesta és la fotografia a què fa referència en Toni a l'entrevista, on els trobareu identificats.

-Aquesta foto és de quan anàvem a Villarosa, i som: Mestre Jordi, en Bernat Blanc, son pare mestre Jaume, en Toni Mut, mestre Joan Tiu, sa dama, en Nofre Reus, jo, en Guillem Mut i en Ponç Tiu. El dimoni no va venir mai a ballar a Villarosa.

En Toni segueix parlant i intercalant moltes anècdotes; fins i tot ens explica la vertadera procedència dels cossiers d'Algaida i Montuïri, que aprengueren a ballar ensenyats per un majoral d'Alaró que estava a Albenya i els ensenyà el ball... També ens explica com, a canvi de fer-li una feina, un senyor que sabia molta música va posar en solfa totes les tonades dels cossiers...

-I això de que sa dama sigui una dona, no ho havia estat mai. Sempre havia estat un cossier, normalment el més vell o que feia més anys que ballava: mestre Joan Peruguet, mestre Llorenç Batle, mestre Joan Paloni, en Joan Tiu... Va ser aquest, quan ballaven allà baix, que hi va fer na Joana, la seva filla.

-I com va ser que anàreu a ballar allà baix?

-Jo t'ho diré: en Guillem de Son Real va preparar per ballar pels turistes que anaven a ses Coves de Manacor, aquí, a Sa Plaça, en es corral de Ca Sa Madona. Però només hi ballàrem un estiu o dos, aviat va preparar un petit local amb un "tablado", ja que allà era més bo de fer que s'aturassin; això devia esser devers l'any 56 o 57, no ho sé. Va passar moments ben dolents, en Guillem, encalçant els autocars de turistes fins a Manacor, per veure si s'aturarien de tornada... Hi havia dies que fèiem "ceros" i això volia dir que no cobràvem; això va fer que molts deixàssim d'anar a ballar, ja que a ca nostra feia falta es jornal, i fou llavors quan començaren a ballar al.lots més jovenets, i fins i tot arribaren a ballar nines vestides de cossiers.

Afiliado n.º **0119029**
 Hermandad Indicata Local **Espectáculos**
 Sección **Local**
 Grupo **TEATRO CIRCO Y V...**
 Subgrupo **VARIETADES**
 Profesión **BAILARIN REGIONAL**
3 - NOV. 1958 de
 Jefe de la Hermandad o sindicato local
 (Firma del interesado)
Antonio Capella
 N.º cartilla profesional .....
 Gráficas Reunidas - Madrid.

-Recordes quan va ser que deixàreu de ballar per Sant Jaume pel poble? I per què?

-Això sí que no ho sé. (Aquí en Toni es queda pensatiu intentant recordar...) Segurament era quan jo ja no ballava, i supòs que un any s'Ajuntament no els va contractar... Lo que sí record és quan venguérem aquí amb mestre Jordi i li férem tocar totes ses cançons, i les gravàrem... Si no hagués estat per això, avui no n'hi hauria, de cossiers. Ara no és com abans, la gent se'n preocupa molt més, d'aquestes coses, i seria difícil que un any el poble es quedàs sense veure ballar els cossiers. Què te penses que degué passar devers l'any 64 o 65? L'Ajuntament no degué pensar amb els cossiers, i el poble ni se'n degué donar compte... Però quan tornaren sortir a ballar, l'any 72 o 73, a bastanta de gent mos va caure sa llagrimeta... En el fons, el poble els estima, i molt, els cossiers... Jo trob que els hauríeu d'ensenyar a ballar a nins de Ses Escoles...

La conversa segueix, s'allarga, sempre sobre el mateix tema: els cossiers. Però no sé si ens haurem allargat massa, avui.

UNA XERRADETA AMB...

TONI RAMONA

Mestre Antoni Janer Capellà, En Toni "Ramona", és un algaidí ben conegut, a qui agrada fer vida "de poble" i comentar els temes més diversos de la vida algaidina. Però hi ha un tema que mai el cansa, que sense donar-se'n compte treu a la conversa: els Cossiers.

-Vaig començar molt jove, tendria devers 15 anys; cap a l'any 40 n'aprenquem uns quants: en Miquel Amengual, en Joan Fiol, en Joan Pixedis, en Sion de Sa Torre, n'Andreu Pistola,... i jo. N'Andreu Pistola va morir l'any següent, molt jove, i al seu lloc va ballar n'Andreu Trobat, es corredor. Sa dama era mestre Joan Paloni. Això era quan va acabar es Moviment, ens varen agafar mestre Llorenç Batle i mestre Joan Paloni i mos n'ensenyaren.

-Havien estat uns anys, els de la guerra, sense ballar. El meu germà Pedro havia ballat abans, i el darrer any, abans d'estallar la guerra, havien anat a Lluçmajor a ballar, i els encalçaren i els prengueren totes les relíquies..., hagueren de fugir de mala manera. Després hi hagué uns anys sense cossiers, per mor de la guerra, i en acabar fou quan sortírem noltros.

-Ballàvem el dia de Sant Jaume. Per cert, que si hi havia qualque cossier que fes el servei militar, el batle demanava permís al Governador i aquell jove tenia un grapat de dies per estar pel poble, i ballava. El dia de sa Revetla anàvem a ballar a ca's Concejals, a ses creus des quadrat i a qualque casa que ens ho demanava. L'endemà, de bon matí, a les set, després d'haver ballat o fet truí per sa verbena, anàvem a cercar ses joies per ses correquades, a totes ses botigues del poble. Llavors ballàvem a l'església l'Oferta i tots els altres balls defora, més

o manco com ara. Per cert, durant totes ses festes no ens podíem llevar els cascavells, els dúiem cosits a ses calces.

Pràcticament no importa fer cap pregunta, en Toni va parlant, recordant i un poc revivint aquells anys, ja llunyans, de joventut, i ell totsol passa d'un punt a un altre..., se'l veu que disfruta de recordar aquella època.

-Quan ja feia un parell d'anys que jo ballava, va venir en Joan "Gina" a cercar-mos per ballar a una sala de festes que ell tenia devers allà on ara hi ha sa Creu Roja, que es deia Villarosa... No, calla, abans anàrem al Certamen Internacional... Sí, era un Certamen al qual assistiren molts de països, i estàrem tres o quatre dies a un hotel; ballàvem a sa Plaça de Toros i al Castell de Bellver, i ens duïen per aquí i per allà, com a reis, ben menjats i ben beguts... Guanyàrem una
(Segueix a la pàgina 22)

Esaijs.

monographie 4

Genes 1993

by ...

HOMENATGE A JOSEP MARIA LLOMPART

GABRIEL JANER MANILA

-Parlament llegit dia 18 de desembre de 1992 a l'acte d'homenatge a Josep Maria Llompart organitzat per l'Obra Cultural Balear.

Una de les fascinacions del nostre temps -o, potser, una de les perversions més suggestives del nostre temps- és, encara, la capacitat d'estendre la mirada sobre la vida d'una societat amb la idea -la mala idea- de detectar-hi els signes que aquesta societat emet d'ella mateixa. Paga la pena de veure fins a quin extrem la vida dels homes i les dones d'un país -del nostre país- és plena de signes, a vegades seductors, d'altres, irritants. Però uns i altres, articulats en discursos fragmentaris que coexisteixen.

Entre els fragments d'un discurs que en alguna ocasió m'hauria agradat qualificar de desvariàt, tinc la fantasia d'emplaçar alguns dels signes que Josep M. Llompart -el poeta que ens ha parlat amb persistència de com és d'irrecuperable el temps perdut, de com és de fascinant i bella la ciutat dels somnis, l'home que ha sabut transformar dia a dia cada paraula, cada gest, en una declaració de principis contra el genocidi a què eren sotmesos, ho són encara, la llengua, la cultura, la història, els espais naturals dels nostres països- ha tingut la gosadia, l'atreviment lúcid de sotmetre a la nostra consideració de ciutadans d'una terra sovint manejable i dòcil, embriagada, treta a l'encant públic.

Llompart és, doncs, una figura significativament del nostre temps, perquè en ell s'ajunten alguns dels signes que defineixen la societat mallorquina de la segona meitat del segle XX. Cada paraula, cada actitud, una declaració de principis. Dia rere dia, el seu testimoni ha aglutinat les inquietuds, l'es-

perança eufòria, els desil·lusionats entusiasmes. Circula pels nombrosos discursos -quasi homilies civils- pronunciats en ocasió d'una manifestació política, d'un acte cultural, d'un encontre reivindicatiu, de la presentació del llibre d'un amic, una idèntica llibertat. La força d'aquell vent que esfondrarà, tanmateix, -el vers és, bé que li agrada citar-lo a Llompart, de Miquel Ferrà- "els castells de la Mentida".

Però els signes -a vegades seductors, d'altres, irritants- que una societat presenta estableixen les línies que permeten definir-la. Un univers de signes, la vida. També ho és, un signe que cal interpretar, la festa d'homenatge d'aquesta nit, ho és -ai, las!- aquest "Paladium" a la vora del mar de Calvià -potser, en aquest lloc, en un temps que mai no ha existit, una donzella vingué a esperar ran de la cala el rei mariner disposada a comprar-li una mica de seda-, i ho són, un signe de l'espai i el temps que ens ha tocat viure, els trenta anys d'insubornable lluita de l'Obra per la llibertat -les llibertats- de la llengua catalana i la recuperació de la consciència nacional dels nostres pobles.

No és fàcil d'enumerar la galàxia dels signes que ens expliquen i, segurament, només a través d'un procés minuciós d'anàlisi arribaríem a treure alguna cosa en net. Tot plegat, un retaule complex, un cràter. Hem vist que la "balearització" -significa mediocritat, confusió, provincianisme, covardia, enveja...- s'ha implantat impunement sobre la nostra vida i ha esdevingut un signe cultural. Hem arribat a esser uns virtuoses de l'auto-odi i de l'enveja més miserable. També, com Llopart, la balearització, la mediocritat, l'auto-odi, l'enveja, són signes que donen compte del nostre temps. I us podria explicar fins a quin extrem, perquè ho conec de prop, la personalitat cívica i l'obra literària de Llopart han estat sotmeses a la devastació. Coexisteixen

en el marc d'una mateixa col·lectivitat -diu Roland Barthes- discursos diversos que mantenen entre si relacions d'agressivitat. Però, a vegades, l'agressió ha sorgit d'aquells -no em faceu dir noms i llinatges- qui, en bona lògica -però, ¿qui s'atreveria a pensar lògicament el caos?- semblava que es movien per la mateixa òrbita.

Enguany ha fet deu anys que, amb motiu d'esser-li concedit el XIV Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, volgué retre homenatge -perquè sabia que la seva obra potser no existiria sense la

tradició literària que li era més pròxima- a aquells que des del segle passat ençà havien conreat la llengua -el més bell catalanesc del món- en el clos insular. A aquells, deia, que "...ens han precedit en el treball i en l'esforç: els enlevitats, avui esborradissos personatges que d'ençà del 1859 concorrien els Jocs Florals de Barcelona; l'home de fe i d'entusiasmes que fou Marian Aguiló; la figura patrícia de Josep Lluís Pons i Gallarza; la serenor tibant i profunda de Miquel Costa i Llobera;

la humanitat estremida de Joan Alcover; la mirada subtil de Miquel dels Sants Oliver; la laboriositat irascible i lluminosa d'En Jordi d'es Racó, l'home de les rondalles i dels començos fulgurants, agitats i magnífics de l'obra del Diccionari; la dura, profunda, esquerpa sensibilitat de Salvador Galmés; la senzillesa plàcida de Maria Antònia Salvà; la fidelitat insubornable de Miquel Ferrà; el posat sumptuós, mig canonical, mig irònic, de Llorenç Riber; la sana ingenuïtat de Guillem Colom; la suprema elegància espiritual de Joan Pons i Marquès; la diligent curiositat intel·lectual de Miquel Forteza, l'enginyer poeta; la generosa visió de futur de Gabriel Alomar; l'arriscada, malaguanyada aventura de Bartomeu Rosselló-Pòrcel; el demble mític, escèptic, irònic i elegíac de Llorenç Villalonga..." Em plau afegir-hi: la insubornable fidelitat al país, el compromís transparent amb les paraules de Josep M. Llopart. Perquè transpira un aroma de sinceritat, la seva obra poètica, escrita des de la nostàlgia d'allò que la vida del nostre poble hauria pogut ser i no és.

Però jo sé que anit no parl a un grup d'amics. Aquest és un acte d'afirmació lúcida contra la mesquinesa, la incomprensió, la mentida. Aquest és un acte d'homenatge a l'home que des de la desolació i el desconhort -i per què els grans poetes d'aquest país sempre han hagut d'escriure poemaris de desconhort, irrenunciabls projectes de por?-, ha escrit les pàgines més intel·ligents i amargues de la nostra contemporaneïtat. L'homenatge al poeta civil

que ens ha parlat dels paisatges del cor, de la infantesa, de la gent de caseva i ho ha fet des del somni enfol·lit de tornar a construir el món amb les paraules. Llopart ha partit de la fragmentació del record i dels signes que recollia de l'experiència amb la il·lusió de recompondre'ls segons un altre esquema.

És la mateixa crispació poètica que Joan Miró destil·la a la primèria dels anys quaranta sobre les "Constel·lacions": un univers màgic, aconseguit des de la llibertat profunda, delicat i lluminós. El pintor, igualment que el poeta, sap que haurà de recuperar i reorganitzar aquelles coses que encara li queden, el sentit legítim que havien tingut durant la infantesa. N'haurà de rescatar els significats i haurà de construir un inventari -luxuriós i sensual, minuciós i líric- el qual, ni la dictadura del general Franco, ni el nazisme que envaïa la meitat d'Europa, no podrien, tanmateix, destruir. Joan Miró va dir-nos -i per això el missatge contingut en la seva obra és poderós- que l'univers quotidià pot recompondre's en múltiples, inesperades constel·lacions.

Llompart pertany a aquella casta de poetes que han d'escometre la tasca, en un temps d'oprobri, no solament de salvar les paraules, sinó de protegir alguns significats. Les dictadures exerceixen una dramàtica pressió sobre els mots i res ja no significa la mateixa cosa. Gràcies a Josep M. Llompart sabrem per sempre el significat exacte de les paraules "amor", ("Te'n recordes, amor?", deies "amor" / i l'herba de la font s' enamorava"), "pluja", ("Escolteu: jo he vist la pluja / pels teulats de la vila; he vist carrers / amb fang, avars de passes..."), "mans", ("I se'ns moren les mans de tan inútils"), "terra", ("Jo dic que aquesta terra esdevindrà un incendi / perquè ja n'està farta dels peus que la calciguen; / perquè cerca les velles paraules que cantava / i només troba un pou de silencis feliços"), "por", ("I és que avui jo tinc por de les llàgrimes, / tinc molta por de perdre'm pel passadís de les llàgrimes, / tinc por que per les mans em mosseguin les llàgrimes, / tinc molta por / que la barca naufragui / a la cala florida de les llàgrimes"), "mort", ("Ja et pot passar per damunt el carrerany de les formigues, el guant delicadíssim de la cendra. Ja ets seu. (...) El vel d'Agnès damunt el rostre").

Però anit encara és lluna vella i el poeta ens convida a davallar ran de la cala. Potser tindrem al nostre favor els silencis amics de la lluna -"amica silentia lunae", escriu Virgili, i a mi m'agrada recordar-ho aquesta nit en

què la festa també és per al poeta Miquel Dolç-, aquells silencis d'obscura penombra que van permetre als grecs baixar del cavall a la ciutat de Troia. El poeta ens convida a experimentar de quina manera el drama de viure es converteix en sonoritat dels mots, palpatació de la pell... No sóc res, sense la teva pell, par que ens digui. Fa poques setmanes en una cançó de Leonard Cohen recollida en el seu últim disc he sentit aquests versos: "Estim aquest país; / però no suport l'escena". Doncs, perquè ens has ensenyat a no suportar l'escena, m'atrevesc a dir-te en nom de la nostra estimada, malmenada, petita terra enmig del mar, gràcies, Llompart.

CANÇO D'ANAR A ESCOLA

Dos i dos tres,
tres i dos quatre,
abracadabra.

La monja que s'adormissa,
les hores que plouen lentes
damunt el mapa.

-Mon pare és més gran que el teu.

-Però tenim set criades.

-I nosaltres una finca
de tres-centes quarterades.

Olor de cera i pixum,
la pluja i les hores cauen,

Quixot i Santa Teresa,
pissarra.

Aprenem ben bé de cor
la doctrina cristiana
perquè tots aquí venim
de bona casa.

Confits i purissimetes,
amb l'angelet de la guarda
ens acaronen el front.
Abracadabra.

JOSEP MA LLOMPART

C
A
N
Ç
O
D'
A
N
A
R
A
E
S
C
O
L
A

$$2 + 2 = 3$$

$$3 + 2 = 4$$

sot a la pissarra!

La mestra que s'adormissa,

Les hores s'allargassen
damunt la TABLA.

- Mon pare és més gran que el teu.

- I nosaltres un **hotel**

de tres-centes places.

La pluja i les hores passen

i venga pesa!
més encara?

Aprenem ben bé de
la Llengua Catalana
perquè tots aquí en venim
de bona raça.

És crits i rialleres
amb l'amigueta de la taula
i així acabam... a la fi,
la reueança.

La re-creació del poema "Cançó d'anar
a escola" és obra dels alumnes de 8è
curs de Ses Escoles d'Algaida.

Llompert modelant les paraules. Dibuix de Biel Bonnin

ALS VUITANTA ANYS
DE PERE QUART

Finalment hem tornat de les vacances
pagades.
En vagó de tercera, com pertoca,
el cor apallissat, companys,
el cul batut per totes
les coces del menyspreu, de la ignomínia.
Tornàvem finalment de les vacances
pagades.
Hem mirat el país, els núvols de novembr
hem vist la gent, el somris i la pena.
Tot de senyeres arnades.
Tocaven hores.
Ningú no ens rebia
a l'andana.
La cara entre les mans,
ens hem assegut
en un banc
de la sala d'espera

La capella dels dolors i altres poemes

Us ho diré amb paraules ben planeres:
 jo tenia deu anys -era aleshores
 el temps del *slow fox*, la falda llarga
 i els diumenges lluents de brillantina.
 A casa nostra, a la del camp vull dir
 (si es pot dir camp d'aquell mig quartó rònc
 on el meu pare -el coronel!- semblava
 clavellers i tristors), hi havia una ombra
 feta de totes les blavors del vent
 de mil nou-cents trenta i tants. Jo tenia
 una mica d'amor a frec de boca.
 Tocaven hores. Cap al tard collia
 mon pare els crisantems. Dies i núvols.
 En el jardí hi havia un safareig
 on a penes la mort s'emmirallava.

Poemes de Mondragó

MEMÒRIA D'UN VIATGE

De vegades diem: la nostra terra.
 Paraules escollides, aleshores,
 paraules de cristall -no les de cada
 dia: treball, taula, cullera-,
 paraules ben cruixents i tebiones
 acaronen el dring de la conversa:
 paraules
 per el nostre bon ús de patriotes.
 I somriem, molt còmplices.

Escolteu: jo he vist la pluja
 pels teulats de la vila; he vist carrers
 amb fang, avars de passes; un cinema
 de dissabte, amb tuf d'aixella,
 tristor de cansament i dies núvols,
 aixoplugat dins el capvespre
 de l'alta Besalú, vila de comtes.
 He vist l'or vell del Priorat; les planes
 lentíssimes de l'Ebre
 color de riu i sang; el dur silenci
 dramàtic de Gandesa; l'enrunada misèria
 de l'ínclita Morella.
 He vist uns homes
 de sang afadigada,
 ossos humiliats d'enllà dels segles;
 uns homes amb els ulls com ganivetes
 per fitar el cel amarg.

Aquests homes
 no diuen mai: la nostra terra,
 perquè ells són
 la nostra terra.

Llavores
 he recordat uns cingles furiosos;
 la llum de la pineda; les muntanyes de l'illa;
 la flaire vellutada
 dels romanins de Formentor.

Els són, també,
 la nostra terra.

La terra d'Argensa

Unes lamentables ganes de parlar de gladiols.

MIQUEL BAUÇÀ

Em ballen dins la veu mots de diumenge,
expressions subtils de festa grossa
que els assenyats barons aprovarien
amb un somriure blanc.

Ah, la dolçesa
d'anomenar les flors i la bucòlica
d'antigues suposades primaveres;
dir camp i solitud per les fingides
volutes de cristall del decasíl.lab,
o recèrcar l'enigma que batega
dins el pinyol esquerp de les paraules.

Fóra bell dir-vos coses d'harmonia,
petites metafísiques ingràvides,
pronunciar les hores que eren meves.

Però m'he d'escanyar la veu obscura
perquè hi ha els homes i el carrer, i és tanta
la maror que m'esqueixa temps i llavi,
que només sé dir allò que tu diries
ara i aquí, ran de la nit i l'odi.

La terra d'Argensa

Selecció i il·lustració d'aquests poemes
a càrrec de Catalina Martorell i Víctor
Andreu.

UNA XERRADETA AMB...

Josep Maria Llompart

Dia 29 de desembre, onze i mitja del matí. Havia arribat l'hora de la cita. Josep Maria Llompart ens esperava a la seva casa de Ciutat. Molt amablement, obrí la porta de ca-seva i ens va fer passar a una petita estança situada al pati de la casa.

Ens presentàrem i començàrem a parlar. Aquesta és l'entrevista que amb ell mantinguérem.

-Aquests dies es parla molt de crisi, sobretot de l'econòmica. Vostè creu que, a més de l'econòmica, també vivim una crisi ideològica?

-Jo crec que hi ha una crisi a tot nivell; si vos he de dir la veritat, la crisi econòmica és la que més poc me preocupa.

Ara bé, el que sí veig és una crisi de l'humanisme: el sentit de l'humanisme es va perdent, és substituït per una tecnificació, per una deshumanització, per un egoisme personal; en fi, crec que la humanitat en certa manera es va deshumanitzant.

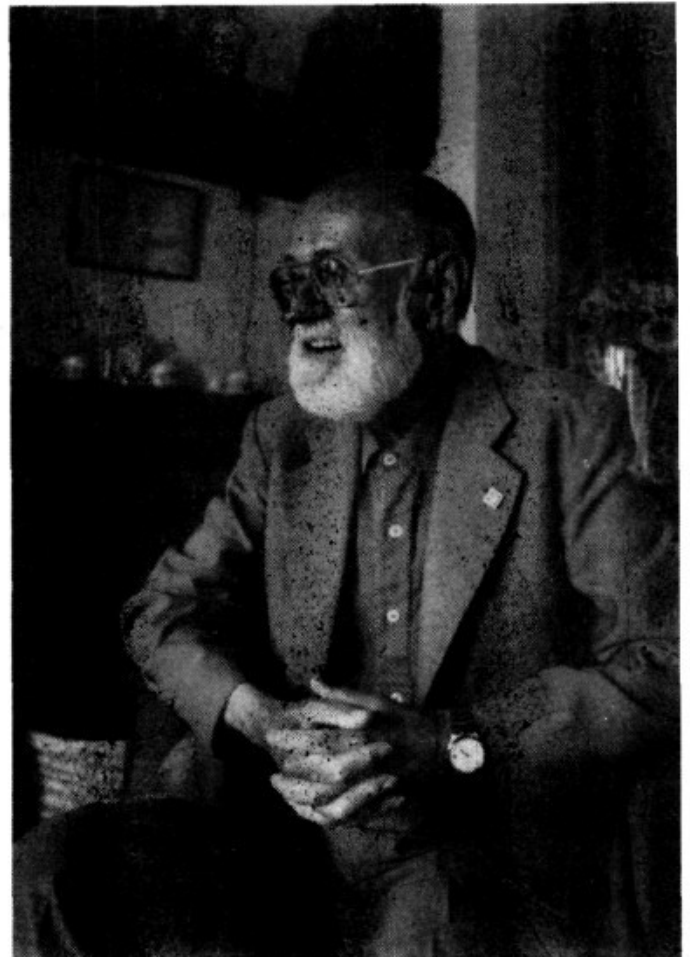
En alguna ocasió he dit que estam vivint un final d'edat històrica. L'anomenada Edat Contemporània està acabant, deixa de ser contemporània i comença una altra edat que no sabem cap on anirà. Però que realment és un repte que heu d'afrontar, perquè jo segurament ja no estaré per afrontar res.

Ara: la humanitat n'ha sortit cada vegada i hi ha que suposar que aquesta vegada també se'n sortirà. Crec que el remei seria, sobretot, la recuperació d'aquest sentit de l'humanisme: l'home com a centre de totes les coses, el sentit de la bondat, el de la bellesa, el de la generositat. En definitiva, la recuperació d'aquests valors que estam perdent.

-Josep Maria Llompart ha estat sempre un home compromès. No ha sentit mai por de lluitar sempre en primera fila?

-No, perquè un pensa que no té res a perdre. Què li pot passar per lluitar a primera fila? Que el desterrin, que el duguin a la presó, que l'afusellin... Tot això són coses que en aquest país mai no es pot saber.

Creo que el meu deure moral ha estat fer el que he fet. I n'estic ben satisfet. I, naturalment, no l'eludiria mai, aquest deure.

-Encara que això, treballar de forma desinteressada fent poble, òno suposa, un poc a la llarga, caure en el derrotisme?

-No, en el derrotisme, no. El derrotisme seria creuar-se de braços i dir: "mira, s'ha acabat tot i a fer trons".

Jo sempre que em sent una mica assajat pel derrotisme record una copla castellana (me pareix que és canària) molt maca, que diu:

A la mar fui por naranjas,
cosa que la mar no tiene;
metí la mano en el agua,
la esperanza me mantiene.

Per ventura, sí hi arribarà a haver taronges a la mar. S'ha d'obrar amb aquesta esperança.

-Una de les coses que ha duit el darrer any ha estat l'aparició dels moviments xenòfobs. Li sembla que això només és una moda i que com moltes d'aquestes modes passarà o que la crisi ideològica i el final del mileni augmentaran aquests moviments?

-Jo crec que aquests moviments són una conseqüència d'aquesta crisi ideològica a què ens referíem: és aquesta pèrdua, aquesta deshumanització progressiva de l'ésser humà.

Tinc confiança que hi haurà una reacció i que quan vengui la recuperació enfront d'aquesta crisi moral tot això desapareixerà.

Aquests moviments són absolutament lamentables. De totes maneres, un no sap mai fins on podem arribar: abans del 39 ningú no hauria pogut somiar que a Europa passassin certes coses i aquestes varen passar; tot és possible.

-Són els nacionalistes una gent moderna?

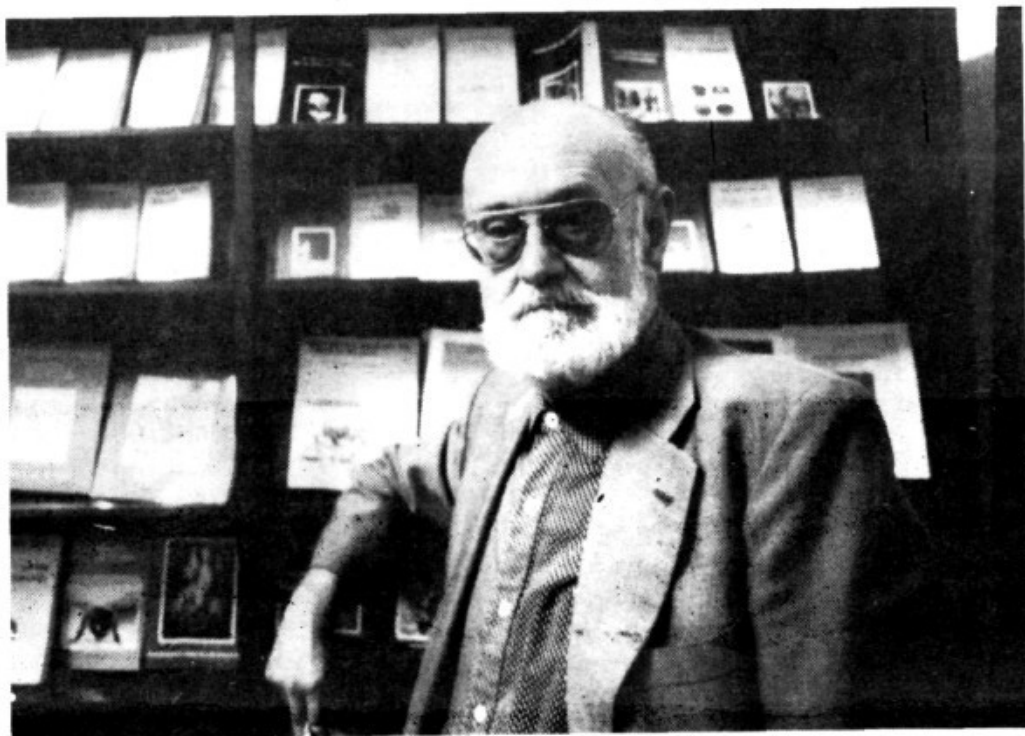
-Jo diria que no són moderns ni són antics.

Quan ataquen un nacionalisme ho fan en nom d'un altre nacionalisme, o en nom d'un estatisme; això és evident.

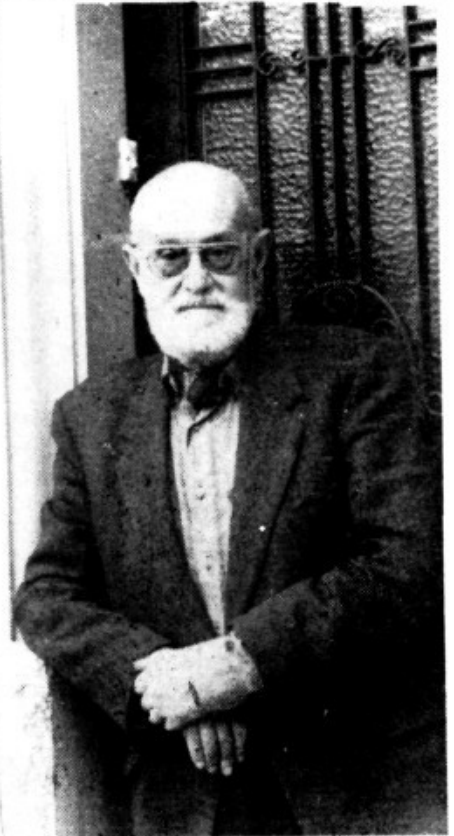
Creo que el nacionalisme és una actitud tan antiga, podríem dir, com la humanitat, i a la vegada tan moderna com qualsevol altra.

Si l'ésser humà aspira a perfeccionar-se, l'ésser col·lectiu també ho ha de fer, i sobretot de la manera que ell trobi, no de la manera que li imposin.

Per altra banda, record unes paraules de Joan Fuster i tenia tota la raó: el nacionalisme potser sí que és un mal, però per desgràcia hi ha bandes on només es pot ser nacionalista en aquests moments.

AQUÍ
UN RENEGADO
TRAIDOR A
ESPAÑA

-Quin és l'estat del nacionalisme a Mallorca?

-Crec que ara hi ha més consciència que en cap moment de la seva història. Vivim una època contradictòria: per una banda, tenim motius de pessimisme; per altra banda, tenim motius certs d'esperança. Per exemple, crec que si miram cap endavant ens podem sentir pessimistes perquè encara ens falta un bon camí per recórrer per arribar a una solució mínimament satisfactòria. Però si giram la mirada cap enrera, podem veure que ja hem fet molt de camí.

Si comparem el sentiment nacional d'ara amb el de fa 70 anys, diria que això d'ara no ho haguéssim somiat mai.

-I els nostres governants, en tenen de consciència de nació?

-Això els ho hauríeu de demanar a ells. Jo, personalment, crec que no. A més, ho estan demostrant, sobretot darrerament amb la reforma de la Llei d'Espais Naturals. Això demostra que no tenen cap afecte a aquest país, únicament tenen afecte als milions. Funcionen com si això fos un cacicat.

-Quines són les qüestions bàsiques en la vida d'un poble per a la seva realització personal?

-En primer lloc, l'exercici de l'autodeterminació. En segon lloc, el manteniment de les característiques nacionals. Si un poble és sotmès a un procés de transculturació, aleshores la plenitud nacional no la podrà aconseguir mai. Per tant, ha de tenir possibilitat d'organitzar-se com ell mateix vulgui, que no l'hi organitzin des de fora. I també ha de mantenir aquelles característiques que l'identifiquen i que precisament el fan una nació existent o en potència.

-Per què creu que va fracassar la campanya "Volem comandar a ca-nostre"?

-Aquesta iniciativa crec que va néixer d'una manera estranya. I que consti que té totes les meves simpaties i que la recolzaré sempre.

Ara bé, a una banda on resulta que hi ha punts de vista ideològics i d'interessos molt difícils de conciliar, és molt difícil posar-se a fer feina plegats.

De totes maneres, va ser una iniciativa, crec, que denota aquest nacionalisme que hi ha dins l'ambient. Qualsevol revifalla d'aquesta iniciativa mereix el nostre recolzament.

-Crec en la possibilitat d'uns Països Catalans independents?

-En aquests moments, no. Jo sempre he dit que una cosa són els somnis i l'altra la realitat. I quan una parella de la Guàrdia Civil és suficient per impedir que es dugui a terme un somni, ja me direu... Queda purament al nivell de somni.

Estic fermament convingut que s'hi anirà: uns Països Catalans dins una Europa dels pobles. Crec que precisament les antigues estructures estatals nascudes de l'absolutisme de l'Edat Moderna, per elles soles, de pura vellesa, arribaran a caure. Aleshores serà el moment de les autèntiques nacions, de les nacionalitats integrades dins una Comunitat Europea. Jo crec que la història va per aquí.

-Vivim de cara o d'esquena a la Mediterrània?

-Al cap i a la fi, som un país mediterrani, tota la seva història està vinculada a la Mediterrània. Indubtablement, dins aquesta Europa dels pobles, els mediterranis tendriem uns lligams molt profunds i intensos.

-Arribarà qualche dia l'autèntica normalització lingüística?

-Si la nostra llengua es fa necessària, sí. Ja podem fer lleis, ja podem fer pegats; mentre un senyor que ve aquí no sent la necessitat d'usar la nostra llengua -no obligat, aquí no s'ha d'obligar ningú- aquesta normalització la veig enrera.

-Com s'han d'afrontar les contínues agressions dels gonellistes?

-Jo crec que això és una cosa més aviat anecdòtica, crec que només són 14 o 15. El millor és deixar que desapareixin per consumpció, ells totsols. Crec que és una espècie a extingir; les generacions més joves estan suficientment informades, saben perfectament el que és un idioma i un dialecte.

Nosaltres deixarem hereus, ells no en deixaran.

Moltes gràcies, senyor Llopart. I, amb la nostra admiració per la seva obra, enhorabona.

BIEL SASTRE

PERE SALAS

ROMANÇ D'EN BERNADET

Mortalla d'algues i lliris
em té el cos encativat,
m'enterraren dins l'arena
per la flor romanial.

Tres ferides s'encengueren
vora el tremolor del mar,
pels tres brolls de flama viva
l'amor vessava cantant.

Adéu, sojorn d'alegria,
blanc palau encastellat.
Adéu, mans de l'estimada,
colomes del finestral.

¿Qui em tornaria aquells llavis
mesejls de besos trencats?
¿Qui em tornaria aquells braços
i el galop del meu cavall?

Ai la flor malaguanyada!
Ai l'enveja dels germans!
Ai el meu cor en l'arena!
Ai llavis blaus de la mar!

Un pastor, flairós d'estrelles,
a la platja ha davallat.

- Oh Bernadet, fill de rei,
cavaller de sol i nard,
resaré per tu a la Verge
Nostra Dona de la Mar.

- Oh pastor, lo bon pastor,
la veu em torna de sal,
¿cançons d'aire no em daries
i tonades de cel blau?

- Oh Bernadet, fill de rei,
l'amor crema al teu costat.
Faré un anell del teu cor
i una flauta de ta sang.

- Oh pastor, lo bon pastor,
tu em toques i no em fas mal;
m'enterraren dins l'arena
per la flor romanial.

Amb aquest monogràfic, ES SAIG ha volgut sumar-se a la sèrie d'homenatges que moltes entitats han retut a Josep Mª Llopart. La figura de Llopart a molts vos resultarà familiar ja que l'heu vist en nombroses ocasions formant part del jurat del Certamen de Castellitx. Aquí el podeu veure en un d'aquests aconteixements.